

वन विभागामार्फत राज्य शासनाच्या एकत्रित निधीत
जमा होणारा महसूल शासकीय जमा लेखा
प्रणालीवर (ग्रास) नोंदविणेबाबतची कार्यपध्दती.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०२०/प्र.क्र.१५९/फ-९
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- २० एप्रिल, २०२१

वाचा :-

१. वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-२०११/प्र.क्र.८५/कोषा.प्र.५, दि.८ डिसेंबर, २०११
२. वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-१००९/प्र.क्र.३२/ कोषा.प्र.५,
दि.१६ डिसेंबर, २०११
३. वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-१००९/प्र.क्र.३२/ कोषा.प्र.५,
दि.१६ डिसेंबर, २०११
४. वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-१००९/प्र.क्र.३२/ कोषा.प्र.५, दि.१ जुलै, २०१६
५. सह संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र
क्र.व्ह.ट्रे./न.क्र.२२३/२०१९/३३६, दिनांक ११.१२.२०१९
६. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (उत्पादन व व्यवस्थापन), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.
कक्ष-१६/ए-२/प्रक्र ३२/जी-१९२५/२०१९-२०, दिनांक ११.०३.२०२०.
७. महालेखाकार (लेखा व हकदारी)-II, महाराष्ट्र, नागपूर यांचे पत्र क्र.FA/C-I/GRAS/४८,
दिनांक २०.०८.२०२०

प्रस्तावना :-

राज्य शासनाच्या वित्त विभागाने संचालनालय लेखा व कोषागारे, मुंबई यांचे नियंत्रणाखाली व्हर्चुअल ट्रेझरी कार्यालयाची स्थापना केली असून, शासनाच्या विविध विभागाचा महसूल व महसूलेतर रकमांचा भरणा इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाचा वापर करून शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे (Government Receipt Accounting System) शासन खाती जमा करण्याची सुविधा उपलब्ध करून दिलेली आहे. शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे शासनाकडे जमा होणा-या महसूल व महसूलेतर रकमांचे लेखांकन, ताळमेळ, परतावा, ई-चलनांचे विरुपीकरण इत्यादीबाबत करावयाच्या कार्यवाहीच्या सूचना वित्त विभागाच्या उपरोक्त संदर्भीय परिपत्रकांन्वये निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

वन विभागामध्ये सध्या जास्तीत जास्त महसूल, इमारती लाकुड, बांबू व जळाऊ लाकुड, यांच्या ई-लिलाव व आगारावरील प्रत्यक्ष लिलावाद्वारे जमा होतो. सदर स्थितीत वन विभागाच्या ई-लिलाव पोर्टलवर प्राप्त होणारी एकत्रित रक्कम पुलिंग अकाउंट (Pooling Account) मध्ये जमा करण्यात येते. सदर पुलिंग अकाउंट मधील रक्कम त्यानंतर संबंधित उपवनसंरक्षक यांच्याकडे हस्तांतरीत केली जाते. सदर रक्कमेपैकी शासनाच्या एकत्रित निधीत जमा करावयाच्या रक्कमचे हस्तलिखित चलन तयार करून ती रक्कम शासन खाती जमा केली जाते व लेखा व्यवस्थापन प्रणाली मधून निर्माण होणारा लेखा महालेखापाल, नागपूर यांचेकडे सादर केला जातो.

सद्यस्थितीत अशी कार्यपद्धती असून वन विभागास प्राप्त होणारा महसूल थेट शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे (Government Receipt Accounting System) शासन खात्यावर जमा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

वन विभागामार्फत राज्य शासनाच्या एकत्रित निधीत जमा होणारा महसूल ग्रास (GRAS) प्रणालीवर नोंदविण्याच्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती अवलंबण्यास शासन मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे:-

- मुख्य लेखाशिर्ष-०४०६- वनीकरण अंतर्गत खालीलप्रमाणे (आठ अंकी योजनासंकेतांकासह पूर्ण योजना खालील तपशिलात दर्शविण्यात आली आहे) प्राप्त होणारा महसूल शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे (Government Receipt Accounting System) शासन खात्यावर जमा करण्यात यावा.

मुख्य लेखाशिर्ष-०४०६-वनीकरण व वन्यजीव	
अ.क्र.	गौण उपशिर्ष
	०१-वनीकरण १०१, इमारती लाकूड व इतर वनोत्पादन यांची विक्री (०१) इमारती लाकूड व इतर वनोत्पादन विक्री
१	(०१) (०१) संस्करण पथकाखेरीज अन्य शासकीय अभिकरणाद्वारे (०४०६-००६५)
२	(०२) ओडका पाडणाऱ्या पथकाकडून शासकीय अभिकरणाद्वारे (०४०६-००७४)
३	(०३) संस्करण पथकाद्वारे शासकीय अभिकरणाद्वारे (०४०६-००८३)
४	(०४) ग्राहक व खरेदीद्वारे (०४०६-००९२)
५	(०५) वनकामगार सहकारी संस्थेद्वारे (०४०६-०१०९)
६	(०६) वाहून आलेले बेवारशी लाकूड व जप्त केलेले वनोत्पादन (०४०६-०११८)
७	(०७) महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ मर्यादितकडून कायम महसूल म्हणून शासकीय अभिकरणाद्वारे (०४०६-०१२७)
८	(०८) महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ मर्यादितकडून कायम महसूल म्हणून खेरीज करून इतर शासकीय अभिकरणाद्वारे (०४०६-०१३६)
	१०२, सामाजिक व क्षेत्र वनीकरणापासून मिळणाऱ्या रक्कमा (०१) सामाजिक व क्षेत्र वनीकरणापासून मिळणाऱ्या रक्कमा
१	(०१) (०१) रोपे विक्रीपासून मिळणाऱ्या रक्कमा (०४०६-०१४५)
२	(०१) (०२) किसान रोपवाटीका या कार्यक्रमांतर्गत अग्रीम वसुलीपासून मिळणाऱ्या जमा रक्कमा (०४०६-०१५४)
	८००, इतर जमा रक्कमा (०१) इतर जमा रक्कमा
१	(०१) (०१) अतिप्रदानाची वसुली (०४०६-०१६३)
२	(०१) (०२) इतर बाबी (०४०६-०१७२)
३	(०१) (०३) हिस्सा असलेल्या व खाजगी वनांद्वारे मिळालेला महसूल (०४०६-०१८१)

४	(०१) (०४) दंड व जप्तीच्या रकमा (०४०६-०१९२)
५	(०१) (०५) अनुसूचित जमातीच्या वहीवाटदाराकडून झाडांची विक्री (विनियम) अधिनियम, १९६९ अनुसार झाडांच्या विक्रीचे उत्पन्न (०४०६-०२०७)
६	(०१) (०६) वन संवर्धन अधिनियम १९८० अनुसार वन जमिनीच्या समशोधनाकरीता तसेच भरपाई म्हणून वनीकरणाकरीता जमा रकमा (०४०६-०२१६)
७	(०१) (०७) ग्रामपंचायत कडून सामाजिक रोपवनाची वसुली (०४०६-०२२५)
	(०२) पर्यावरणात्मक वन्यजीव (०१) वन्यप्राणी (रक्षा) अधिनियम १९७२ च्या अंमलबजावणीद्वारे मिळणाऱ्या रकमा (०४०६-०२४७)
	९०० (००) (०१) वजा परतावे (०४०६-००५६)

२. प्रथम टप्प्यात इमारती लाकूड, बांबू, जळावू लाकूड यांच्या ई-लिलावद्वारे प्राप्त होणारा महसूल शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे (Government Receipt Accounting System) ई-चलनाने शासन खात्यात जमा करण्यात यावा. याकरिता विभागाच्या इ-लिलाव पोर्टलद्वारे पुलिंग अकाउंट (Pooling Account) मध्ये प्राप्त होणारी रक्कम विभागीय कार्यालयाकडे हस्तांतरित करण्यात यावी व तदनंतर विभागीय कार्यालयाकडून सदर रक्कम शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे (Government Receipt Accounting System) ई-चलनाने शासन खात्यावर जमा करण्यात यावी. या करिता महा-ई-ऑक्शन पोर्टल (Maha- e-Auction Portal) व स्टेट बँक ऑफ इंडीया पेमेंट गेटवे (SBI, e-payment gateway) यांना ग्रास (GRAS) प्रणालीशी एकात्म (Integrate) करण्यात यावे. पहिल्या टप्प्याची सुरुवात दिनांक १ जुन २०२१ पासून करण्यात यावी.
३. दुसऱ्या टप्प्यात आगारावरील प्रत्यक्ष लिलावाद्वारे प्राप्त होणारा महसूलसुध्दा शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे (Government Receipt Accounting System) शासनखात्यात जमा करण्यात यावा. दुसऱ्या टप्प्याची सुरुवात दिनांक १ जुलै २०२१ पासून करण्यात यावी.
४. तिसऱ्या टप्प्यात वन विभागास प्राप्त होणारा किरकोळ महसूलदेखील शासकीय जमा लेखा प्रणालीद्वारे ई-चलनाने शासनखात्यात जमा करण्यात यावा. तिसऱ्या टप्प्याची सुरुवात दिनांक १ सप्टेंबर २०२१ पासून करण्यात यावी.
५. उपरोक्त प्रमाणे मुख्य लेखाशिर्ष ०४०६-वनीकरण व वन्यजीव अंतर्गत असलेले विविध गौण उपशिर्ष आठ अंकी योजना संकेतांकासह ग्रास (GRAS) प्रणालीमध्ये तीन टप्प्यात समाविष्ट करून घ्यावेत. प्रत्येक टप्प्यानंतर ग्रास प्रणालीद्वारे व हस्तलिखित चलनाद्वारे महसूल भरणा करण्याच्या कार्यपद्धतीमध्ये होणाऱ्या बदलाबाबत आवश्यक ती माहिती आभासी कोषागार कार्यालयास सादर करण्यात यावी.
६. ०४०६-वनीकरण या लेखाशिर्षातर्गत ग्रास प्रणालीद्वारे शासनखात्यात जमा करण्यात येणाऱ्या रकमांचा लेखा आभासी कोषागार कार्यालय (Virtual Treasury Office) मार्फत महालेखापाल कार्यालय, मुंबई यांचेकडे सादर करण्यात यावा व उर्वरित लेखाशिर्षातर्गत जमा रकमांचा लेखा वन विभागाच्या विभागीय (Division) कार्यालयाकडून महालेखापाल कार्यालय, नागपूर यांना प्रचलित पद्धतीने सादर करण्यात यावा.

७. आभासी कोषागार कार्यालय यांनी “राष्ट्रीय सूचना केंद्र” पुणे यांचेमार्फत ग्रास (GRAS) प्रणालीमध्ये आवश्यक ते बदल करून महालेखापाल कार्यालयास online पद्धतीने लेखा (Accounts Data) उपलब्ध करून द्यावा व महालेखापाल कार्यालयाने लेखा online पद्धतीने स्विकारण्याची कार्यवाही करावी.
८. ग्रास (GRAS) प्रणालीचा वापर करण्यासाठी वन विभागातील अधिकारी/कर्मचारी यांना ग्रास प्रणालीची आवश्यक माहिती होण्याच्या दृष्टीने वन विभागाच्या विभागीय कार्यालयातील अधिकारी/कर्मचारी यांची मास्टर ट्रेनर म्हणून नियुक्ती करण्यात यावी. सदर मास्टर ट्रेनर्सनी आभासी कोषागार कार्यालय, मुंबई येथे आवश्यक ते प्रशिक्षण घ्यावे आणि तदनंतर वन विभागातील इतर अधिकारी / कर्मचारी यांना प्रशिक्षण द्यावे.
९. महालेखाकार (लेखा व हकदारी)-II, महाराष्ट्र, नागपूर यांनी संदर्भ क्र.७ दिनांक २०.०८.२०२० च्या पत्रान्वये खालीलप्रमाणे दिलेल्या सुचना बंधनकारक राहतील.

The divisions may also be instructed to submit a copy of the Revenue Accounts (i. e. Form १४) for the Major Head ०४०६-pertaining to the receipts realized through GRAS portal to this office along with their monthly cash accounts, in order to enable this office of the Account General to work out a consolidated position of all receipts and disbursement of a division, However, care must be taken not to incorporate these receipts items into Form २५ of the monthly account of division, in order to prevent double counting of the same.

१०. जिल्हा कोषागारातील प्रचलित कार्यपद्धतीत वरीलप्रमाणे होणारे अंशतः बदलाबाबत, सर्व संबंधितांनी नोंद घ्यावी. जमेचा ताळमेळ करताना महालेखापाल कार्यालय, मुंबई यांच्याशी समन्वय साधण्यात यावा. टप्प्या टप्प्याने जिल्हा कोषागारात जमा होणाऱ्या रकमा या आभासी कोषागारामार्फत शासनखात्यावर जमा होतील व जिल्हा कोषागारातील ०४०६- हे लेखाशिर्ष आभासी कोषागारात अंतर्भूत होईल.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.२४/२०/को.प्र.४, दिनांक २९.१२.२०२० अन्वये तसेच महालेखाकार (लेखा व हकदारी)-II, महाराष्ट्र, नागपूर यांच्या दिनांक २०.०८.२०२० च्या पत्रान्वये प्राप्त सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०४२०१५१४०१८११९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(गजेंद्र नरवणे)
उप सचिव (वने)
महसूल व वन विभाग

प्रति,

१. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख) महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.

२. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (उत्पादन व व्यवस्थापन), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
३. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव) महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
४. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (माहिती तंत्रज्ञान व धोरण), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
५. व्यवस्थापकीय संचालक, वनविकास महामंडळ, नागपूर.
६. मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक), सर्व
७. सर्व प्रादेशिक / विभागीय व्यवस्थापक, वनविकास महामंडळ
८. सर्व उपवनसंरक्षक व विभागीय वन अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.
९. महालेखापाल-१/२ (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर.
१०. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
११. अधिदान व लेखाअधिकारी, मुंबई
१२. सहसंचालक, लेखा व कोषागारे, कोकण/पुणे/नागपूर/औरंगाबाद/नाशिक/अमरावती
१३. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१४. मुख्य लेखापरीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन, नवी मुंबई
१५. वित्त विभाग, व्यय-१०/वित्तिय सुधारणा- १ कार्यासन, मंत्रालय, मुंबई
१६. कार्यासन अधिकारी फ-२ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१७. कार्यासन फ-९, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई (निवडनस्ती)